

Byla C-238/19

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2019 m. kovo 20 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Verwaltungsgericht Hannover (Vokietija)

Sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2019 m. kovo 7 d.

Pareiškėjas:

EZ

Atsakovė:

Vokietijos Federacinė Respublika, atstovaujama *Bundesamt für Migration und Flüchtlinge* (Federalinė migracijos ir pabėgėlių tarnyba)

Pagrindinės bylos dalykas

Bylos šalys prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančiame teisme nesutaria, ar pareiškėjas, kuriam jau suteikta papildoma apsauga, gali reikalauti, kad atsakovė pripažintų ir pabėgėlio statusą.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas prašo Teisingumo Teismo pagal SESV 267 straipsnį išaiškinti Direktyvą 2011/95 nagrinėjant atvejį, kai karo prievolę turintis Sirijos pilietis išvyko iš savo gimtosios šalies dėl jam gresiančio šaukimo į kariuomenę ir dabar prašo pripažinti pabėgėlio statusą Vokietijos Federacinėje Respublikoje.

Prejudiciniai klausimai

1. Ar Direktyvos 2011/95/ES 9 straipsnio 2 dalies e punktas turi būti aiškinamas taip, jog „atsisakymui atlikti karo tarnybą konflikto metu“ nėra būtina, kad atitinkamas asmuo atsisakytų atlikti karo tarnybą tam tikra nustatyta forma, jei kilmės valstybės įstatymuose nėra numatyta teisė atsisakyti karo tarnybos?

2. Jei atsakymas į pirmąjį klausimą būtų teigiamas:

Ar Direktyvos 2011/95/ES 9 straipsnio 2 dalies e punktu „dėl atsisakymo atlikti karo tarnybą konflikto metu“ taip pat saugomi asmenys, kurie pasibaigus karo tarnybos atidėjimui neprisistato kilmės valstybės karinei administracijai ir išvengia priverstinio šaukimo pabėgdami?

3. Jei atsakymas į antrąjį klausimą būtų teigiamas:

Ar Direktyvos 2011/95/ES 9 straipsnio 2 dalies e punktas turi būti aiškinamas taip, kad karo prievolininko, kuris nežino savo būsimo karinio paskyrimo srities, atliekama karo tarnyba tiesiogiai ar netiesiogiai apimtą „nusikaltimus ar veiksmus, kuriems taikomi 12 straipsnio 2 dalyje nustatyti [prieglobsčio] nesuteikimo pagrindai“, vien todėl, kad jo kilmės valstybės ginkluotosios pajėgos pakartotinai ir sistemingai vykdo tokius nusikaltimus ar veiksmus pasitelkdamos karo prievolininkus?

4. Ar Direktyvos 2011/95/ES 9 straipsnio 3 dalis turi būti aiškinama taip, kad ir persekiojimo pagal Direktyvos 2011/95/ES 9 straipsnio 2 dalies e punktą atveju pagal Direktyvos 2011/95/ES 2 straipsnio d punktą turi egzistuoti ryšys tarp Direktyvos 2011/95/ES 10 straipsnyje nurodytų priežasčių ir Direktyvos 2011/95/ES 9 straipsnio 1 ir 2 dalyse persekiojimui priskiriamų veiksmų arba apsaugos nuo tokių veiksmų nebuvimo?

5. Tuo atveju, jeigu atsakymas į ketvirtąjį klausimą būtų teigiamas: ar ryšio, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos 2011/95/ES 9 straipsnio 3 dalį, siejamą su 2 straipsnio d punktu, tarp persekiojimo veiksmų dėl persekiojimo ar baudimo dėl atsisakymo atlikti karo tarnybą ir persekiojimo priežasčių esama jau tuo atveju, kai persekiojimas ar baudimas susijęs su atsisakymu?

Nurodytos tarptautinės teisės nuostatos

1951 m. liepos 28 d. Konvencija dėl pabėgėlių statuso (Ženevos konvencija)

1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencija dėl civilių asmenų apsaugos karo metu

1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijų papildomas protokolai dėl tarptautinių ginkluotų konfliktų aukų apsaugos (I protokolas)

1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijų papildomas protokolas dėl tarptautinių ginkluotų konfliktų aukų apsaugos (II protokolas)

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos

2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (OL L 337, 2011, p. 9), visų pirma 2 straipsnio d punktas, 9 straipsnio 1 dalis, 2 dalies e punktas ir 3 dalis, 10 straipsnis, 12 straipsnio 2 dalis

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos

Asylgesetz (Prieglobsčio įstatymas, toliau – *AsylG*), visų pirma 3 straipsnio 1, 2 ir 4 dalys, 3a straipsnio 1 dalies 1 punktas, 2 dalies 5 punktas ir 3 dalis, 3b straipsnio 1 ir 2 dalys

2002 m. birželio 26 d. *Völkerstrafgesetzbuch* (Tarptautinių nusikaltimų kodeksas)

Bylos faktinių aplinkybių ir proceso santrauka

- 1 Pareiškėjas yra Sirijos pilietis. 2014 m. lapkričio 6 d. jis paliko savo šalį keliaudamas jūra, tuomet per kelias valstybes – sausuma ir 2015 m. rugsėjo 5 d. atvyko į Vokietijos Federacinę Respubliką. 2016 m. sausio 28 d. jis pateikė atsakovei oficialų prašymą suteikti prieglobstį.
- 2 Per atsakovės surengtą klausymą pareiškėjas iš esmės nurodė, jog dar neatliko karinės tarnybos Sirijos kariuomenėje ir baimindamasis, kad privalės dalyvauti pilietiniame kare, paprašė atidėti savo karinę tarnybą. Jam buvo leista atidėti tarnybą iki 2015 m. vasario mėn., kol baigs universitetines studijas. 2014 m. balandžio mėn. jis baigė studijas, o 2014 m. lapkričio mėn. paliko savo šalį dėl gresiančio šaukimo į kariuomenę.
- 3 2017 m. balandžio 11 d. sprendimu atsakovė suteikė pareiškėjui papildomos apsaugos statusą. Likusią prieglobsčio prašymo dalį ji atmetė. 2017 m. gegužės 1 d. pareiškėjas apskundė šį sprendimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančiam teismui.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 4 Pareiškėjas iš esmės remiasi tuo, kad nepaisant individualių motyvų jam gresia persekiojimai Sirijoje jau vien dėl pabėgimo iš Sirijos ir prieglobsčio prašymo pateikimo Vokietijos Federacinėje Respublikoje.

- 5 Atsakovė mano, kad pareiškėjas nepatyrė su savo išvykimu priežastiniu ryšiu susijusio persekiojimo Sirijoje. Jam taip pat nereikia baimintis dėl savo, kaip grįžtančio asmens, persekiojimo, nes jis bėgo tik nuo pilietinio karo. Bet kuriuo atveju nėra ryšio tarp persekiojimo priežasties ir persekiojimo veiksmo.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų santrauka

Nacionalinė teisinė padėtis

- 6 Pareiškėjas prašo suteikti jam pabėgėlio statusą pagal *Asylgesetz* (Prieglobsčio įstatymas, toliau – *AsylG*) 3 straipsnio 1 ir 4 dalis, siejamas su 3a straipsnio 1 dalies 1 punktu ir 2 dalies 5 punktu. Pagal šias nuostatas pabėgėlio statusas suteikiamas užsieniečiui, kuris dėl visiškai pagrįstos baimės būti persekiojamas dėl rasės, religijos, tautybės, politinių įsitikinimų ar priklausymo tam tikrai socialinei grupei yra už kilmės šalies ribų. Pagal *AsylG* 3a straipsnio 2 dalies 5 punktą persekiojimas ar baudimas dėl atsisakymo atlikti karo tarnybą konflikto metu gali būti laikomas persekiojimu, kai atliekant tokią tarnybą reikėtų daryti nusikaltimus ar veiksmus, nurodytus išimties sąlygose, nustatytyse *AsylG* 3 straipsnio 2 dalyje. Pagal *AsylG* 3 straipsnio 2 dalies pirmo sakinio 1 punktą jos apima nusikaltimus taikai, karo nusikaltimus arba nusikaltimus žmoniškumui. Pagal *AsylG* 3a straipsnio 3 dalį turi egzistuoti ryšys tarp persekiojimo priežasčių, nurodytų *AsylG* 3 straipsnio 1 dalies 1 punkte, siejamame su *AsylG* 3b straipsniu, ir *AsylG* 3a straipsnio 1 dalyje persekiojimui priskiriamų veiksmų.
- 7 Vokietijos administracinių teismų jurisprudencija dėl politinio (Sirijos) karo prievolininkų persekiojimo, susijusio su persekiojimu ar baudimu dėl atsisakymo atlikti karo tarnybą, yra nevienoda.

Dėl padėties Sirijoje

- 8 Nuo 2011 m. Sirijoje vyksta ginkluotas vidaus konfliktas. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas įsitikinęs, kad visos konflikto šalys Sirijos pilietiniame kare vis dar šiurkščiai ir sistemingai pažeidinėja tarptautinę humanitarinę teisę.
- 9 Sirijoje nustatyta dvejų metų visuotinė 18 metų sulaukusių vyriškosios lyties Sirijos piliečių pareiga atlikti karo tarnybą. Sirijos teisėje nenumatyta teisė atsisakyti karo tarnybos dėl vidinių įsitikinimų.
- 10 Sirijos karinė administracija toliau intensyviai šaukia asmenis į karinę tarnybą. Šaukimo į karinę tarnybą procese paprastai iš karo prievolininkų tikimasi, kad atsiradus pareigai atlikti karinę tarnybą, pavyzdžiui, pasibaigus atidėjimui dėl studijų, jie savarankiškai praneš apie save karo prievolės administravimo tarnybai. Karinei administracijai apie save nepranešę karo prievolininkai paprastai po šešių mėnesių įtraukiami į karo prievolės vengiančių asmenų sąrašą, kuris pateikiamas pasienio kontrolės punktams ir kitoms valstybinėms institucijoms. Sulaikytiems

karo prievolės vengiantiems asmenims karo metu pagal Sirijos įstatymus gresia laisvės atėmimo bausmė iki penkerių metų. Baudimo forma yra savavališka ir gali siekti nuo įstatyme numatytos laisvės atėmimo bausmės iki skyrimo į rizikingą fronto liniją be karinio pasirengimo ar net iki egzekucijos.

- 11 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas įsitikinęs, kad pareiškėjui, kuris išvengė Sirijos institucijų išvykdamas iš Sirijos ir paprašydamas apsaugos Vokietijos Federacinėje Respublikoje prieš pat pasibaigiant karinės tarnybos atidėjimo laikotarpiui, dėl tokio elgesio gresia patraukimas baudžiamojon atsakomybėn arba bausmė jo kilmės šalyje Sirijoje, kurioje nustatyta privalomoji karo tarnyba, kurios pareiškėjas nenori atlikti ir kuri tikriausiai būtų neatsiejama nuo karo nusikaltimų vykdymo.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo ir antrojo prejudicinių klausimų

- 12 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas pirmiausia siekia išsiaiškinti, ar karo prievolės vengimas pabėgiant gali būti laikomas atsisakymu atlikti karo tarnybą, ar turi būti reikalaujama aiškaus pareiškimo kompetentingoms institucijoms apie atsisakymą atlikti karinę tarnybą. Pirmuoju ir antruoju prejudiciniais klausimais siekiama išsiaiškinti, ar Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 2 dalies e punktas turi būti suprantamas taip, kad „atsisakymas“ atlikti karo tarnybą reiškia daugiau nei vien pabėgimą iš kilmės valstybės, net jei kilmės šalies įstatymuose nenumatyta galimybė atsisakyti atlikti karo tarnybą. Darant prielaidą, kad karo prievolinkas bet kuriuo atveju privalo įteikti pareiškimą valstybinėms institucijoms apie atsisakymą atlikti karo tarnybą, jis galėtų susidurti su represijomis neturėdamas jokių lūkesčių, kad bus atsižvelgta į jo įsitikinimus pagrįstą sprendimą. Dėl šios priežasties prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas mano, kad atsisakymu atlikti karo tarnybą taip pat laikytinas karo prievolinko pabėgimas iš kilmės valstybės, jei pabėgimas laiko ir faktiniu ryšiu yra susijęs su šaukimo į kariuomenę arba prievolės atlikti karo tarnybą atsiradimo data, ir kad į abu prejudicinius klausimus reikėtų atsakyti teigiamai.

Dėl trečiojo prejudicinio klausimo

- 13 Direktyvos 2011/95/ES 12 straipsnio 2 dalies a punkte įtvirtinta išimties sąlyga susijusi su „karo nusikaltimais“. Sąvoka grindžiama 1951 m. liepos 28 d. Ženevos konvencijos 1 straipsnio F skirsniu. Karo nusikaltimu visų pirma laikomi kariniai veiksmai prieš asmenis ir subjektus, kuriems taikoma ypatinga apsauga pagal 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvenciją dėl civilių apsaugos karo metu ir I ir II papildomus protokolus. Ši konvencija ir papildomi protokolai 2002 m. birželio 26 d. *Völkerstrafgesetzbuch* buvo perkelti į Vokietijos teisę. Šiame kodekse reglamentuojama, be kita ko, kokius veiksmus apima sąvoka „karo nusikaltimai“ ir kokius – karo nusikaltimams prilyginti „nusikaltimai žmoniškumui“.

- 14 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas remiasi Teisingumo Teismo argumentais 2015 m. vasario 26 d. Sprendime *Shepherd* (C-472/13, EU:C:2015:117), visų pirma 35–46 punktuose, ir generalinės advokatės E. Sharpston išvadoje toje byloje (EU:C:2014:2360), visų pirma 37 punkte. Teismas iš šios jurisprudencijos daro išvadą, kad pabėgėlis neturi asmeniškai vykdyti karo nusikaltimų ar nusikaltimų žmoniškumui, svarbiausia yra bendras kontekstas, kuriam esant atliekama karo tarnyba. Vis dėlto pabėgėlis turi įrodyti, kad atliekant tokią tarnybą „reikėtų daryti“ nusikaltimus ar veiksmus, nurodytus išimties sąlygose. Taigi, šis požymis apima prognozę, kurią teikiant turi būti atsižvelgiama į tokių veiksmų tikimybę ateityje atliekant karo tarnybą. Pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją apsauga tiems asmenims, kurie tiesiogiai nedalyvauja darant karo nusikaltimus, gali būti papildomai suteikiama tik tuo atveju, jei dėl pareigų vykdymo jiems tektų pakankamai tiesiogiai ir pagrįstai įtikinamai dalyvauti atliekant tokius veiksmus.
- 15 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas mano, kad karo prievolininkų dalyvavimas būsimoose karo nusikaltimuose Sirijoje pakankamai tikėtinas. Teismas, be kita ko, nurodo įvairias Jungtinių Tautų institucijų ataskaitas, kurios leido jam įsitikinti, kad Sirijos vyriausybės pajėgos ilgus metus dideliu mastu dalyvauja sistemingai vykdant karo nusikaltimus ir naudoja tam karo prievolininkus.
- 16 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas kelia klausimą, ar vien dėl šios aplinkybės atrodo pagrįstai tikėtina, kad karo prievolininko atliekama karo tarnyba reikštų bent netiesioginį dalyvavimą vykdant karo nusikaltimus. Nacionaliniai teismai, remdamiesi Sprendimu *Shepherd*, daro išvadą, jog karo prievolininkai, kuriems tarnyba buvo atidėta, taip pat privalo nurodyti požymius, kuriais remiantis jie priklausytų tam tikram kariniam vienetui savo gimtojoje šalyje. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančiam teismui šis reikalavimas atrodo netinkamas. Pirma, tai nėra vienintelis svarbus aspektas, nes Teisingumo Teismas Sprendime *Shepherd* remiasi visais vienodai reikšmingais įrodymais, kaip, pavyzdžiui, prašytojo asmenine padėtimi ir aplinkybėmis, su kilmės šalimi susijusiais faktais, kurie patvirtintų, jog tarnybos atveju tikėtina, kad bus daromi nurodyti karo nusikaltimai. Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas mano, kad faktinės prielaidos, kuriomis grindžiama Teisingumo Teismo byla *Shepherd*, Sirijoje neegzistuoja. Teisingumo Teismas teigė, kad Jungtinės Amerikos Valstijos iš esmės persekioja už karo nusikaltimus, o ginkluotos operacijos Irake buvo vykdomos remiantis Saugumo Tarybos mandatu, pritarus ir prižiūrint tarptautinei bendruomenei. Sirijos valstybė už karo nusikaltimus nepersekioja – ji juos skatina. Sirija pasitelkė kariuomenę be mandato, tarptautinei bendruomenei nepitarus ir neprižiūrint, priešingai – pasmerkus. Trečia, iš pabėgėlio reikalaujama duomenų, kurių jis paprastai, kaip yra pagrindinėje byloje, negali pateikti, t. y. kokias karines funkcijas kuriame padalinyje jis vykdytų, jei nebūtų vengęs karo tarnybos.
- 17 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančiam teismui šiomis aplinkybėmis kyla (dar vienas) klausimas, ar karo tarnyba, kurią atliktų prašytojas, „apimtų“

veiksmus, nurodytus išimties sąlygose, taip pat tuo atveju, jei paaiškėtų, kad jo asmeninė padėtis ir aplinkybės nagrinėjant šį klausimą neturi reikšmės, bet vien aplinkybės jo kilmės šalyje pagrįstai vertinant leidžia manyti, kad atliekant karo tarnybą tikėtina karo nusikaltimų grėsmė. Atsižvelgdamas į konkrečias Sirijos pilietinio karo aplinkybes prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas mano, kad vien teorinė galimybė, jog karo prievolinkas atliks karo tarnybą ne nusikalstamu būdu, nedaro neįtikinamo jo argumento, kad karo tarnyba apimtų karo nusikaltimų ar nusikaltimų žmoniškumui vykdymą.

Dėl ketvirtojo prejudicinio klausimo

- 18 Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 3 dalyje reikalaujama, kad būtų sąsaja tarp persekiojimo veiksmų, kaip jie suprantami pagal Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 2 dalį, arba apsaugos nuo tokių veiksmų nebuvimo ir persekiojimo priežasčių, nurodytų Direktyvos 2011/95 2 straipsnio d punkte, siejamame su Direktyvos 2011/95/ES 10 straipsniu. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas siekia išsiaiškinti, ar ši pabėgėlių apsaugos sąlyga taip pat taikoma persekiojimo atveju, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 2 dalies e punktą.
- 19 Vokietijos teismai nevienodai atsako į šį klausimą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas abejoja, ar Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 3 dalis turi būti taikoma Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 2 dalies e punkto atveju, nes šioje nuostatoje vienintelėje iš 2 dalyje nustatytų sudėties požymių jau reikalaujama priežastinio ryšio grandinės, t. y. persekiojimo ar baudimo „dėl atsisakymo atlikti karo tarnybą“, o visuose kituose sudėties požymiuose numatytos vienos grandies faktinės aplinkybės. Be to, atsisakantis atlikti karinę tarnybą asmuo turėtų įrodyti, kad jis bijo būti persekiojamas savo gimtojoje šalyje „dėl“ rasės, religijos, tautybės, politinių pažiūrų ar priklausymo prie tam tikros socialinės grupės, kaip tai apibrėžta Direktyvos 2011/95 2 straipsnio d punkte. Vengiantis karo tarnybos asmuo paprastai remsis tuo, kaip ir pareiškėjas šioje byloje, siekdamas išreikšti savo požiūrį, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies e punktą. Todėl kyla klausimas, ar tokiomis aplinkybėmis kaip šioje byloje apskritai galima manyti, kad ryšys neegzistuoja, nes politinėmis pažiūromis taip pat laikytinas įsitikinimas, jog karo tarnyba negali būti atliekama konflikto metu, jei ji galėtų lemti karo nusikaltimų vykdymą.

Dėl penktojo prejudicinio klausimo

- 20 Penktuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas teiraujasi, ar persekiojimas ar baudimas dėl atsisakymo atlikti karo tarnybą, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 2 dalies e punktą, laikytinas persekiojimo dėl politinių pažiūrų atveju, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies e punktą.